

ΛΑΪΚΙΣΜΟΣ

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

ΟΡΙΣΜΟΣ: Αποτελεί μια στάση και συμπεριφορά ορισμένων ανθρώπων, με στόχο την χειραγώγηση του λαού και τη χρήση μιας ψευδούς λαϊκότητας, κυρίως στο χώρο της πολιτικής και της τέχνης. Οι λαϊκιστές επιχειρούν να παραπλανήσουν τους ανθρώπους με λαϊκά τεχνάσματα, με στόχο να προπαγανδίσουν και να εκμεταλλευτούν τα συμφέροντα των απλών ανθρώπων. Μια βασική μέθοδος, την οποία μετέρχονται είναι η κολακεία του λαού. Στο βάθος όμως προσπαθούν να τον εκμεταλλευτούν για να εξασφαλίσουν πλούτο και εξουσία. Εκ πρώτης όψης, φαίνονται ότι είναι με το μέρος του απλού λαού, αλλά στην ουσία είναι εναντίον του. Σε καλλιτεχνικό επίπεδο, ο λαϊκισμός συνδέεται με την εμπορευματοποιημένη μορφή τέχνης, που συχνά δεν εκφράζει και τον ίδιο τον καλλιτέχνη για τα δημιουργήματά του. Εκείνος, απλώς, επιθυμεί καλλιτεχνική καταξίωση και δόξα, παραγκωνίζοντας πολλές φορές το αισθητικό αποτέλεσμα. Σε ιδεολογικό επίπεδο, ο λαϊκισμός εκδηλώνεται με τη μορφή ακραίων και φανατικών αντιλήψεων, που όμως εγείρουν το εθνικό αίσθημα και συχνά την εθνική συσπείρωση (ρατσισμός, εθνικισμός).

ΛΑΪΚΟΤΗΤΑ : Στον αντίποδα, η λαϊκότητα είναι η γνήσια και απλή λαϊκή έκφραση, που αποσκοπεί στην υπεράσπιση των αξιών του λαού και στην αναβάθμιση του πνευματικού, κοινωνικού και βιοτικού του επιπέδου.

ΕΚΛΑΪΚΕΥΣΗ : Είναι η προσπάθεια απλούστευσης μιας ιδέας, αντίληψης και θεωρίας, με σκοπό να γίνει αντιληπτή και κατανοητή από την ευρύτερη μάζα και από τον απλό λαό.

ΛΑΪΚΙΣΜΟΣ ΣΕ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

1. Ο λαϊκιστής πολιτικός επιχειρεί με πολλά τεχνάσματα να παραπλανήσει τους πολίτες. Αρχικά, μετέρχεται υπεραπλουστευμένο λεξιλόγιο, που μπορεί να γίνει εύκολα αντιληπτό, ακόμα και από απλούς και αναλφάβητους πολίτες. Επιπλέον, υιοθετεί ενδυματολογικές επιλογές, που συμβαδίζουν με ένα λιτό τρόπο ζωής και υποδηλώνουν ταπεινότητα και λαϊκή καταγωγή. Στην πραγματικότητα, όμως, ένας λαϊκιστής πολιτικός διαθέτει οικονομική ευρωστία και κοινωνική επιφάνεια, που απλώς επιδιώκει να προσαυξήσει. Επίσης, επιχειρεί να αποκτήσει μεγαλύτερες οικονομικές απολαβές και δημόσια καταξίωση εκμεταλλευόμενος μια ωραιοποιημένη δημόσια εικόνα, που έχει πλάσει με επιμέλεια.

2. Οι εκδουλεύσεις και οι εξυπηρετήσεις αποτελούν τις πιο συχνές μεθόδους πολιτικής χειραγώγησης και λαϊκισμού. Η προώθηση, λοιπόν, πελατειακών σχέσεων από λαϊκιστές πολιτικούς, τείνει να εκμεταλλευτεί την πλειονότητα ανίδεων πολιτών, οι οποίοι πιστεύουν ότι οι εν λόγω υποσχέσεις θα υλοποιηθούν στο έπακρο. Έτσι, οι πολιτικοί επιτυγχάνουν την ψηφοθηρία με δόλιους τρόπους. Συγκεκριμένα, υπόσχονται γενναιόδωρες παροχές στους ψηφοφόρους, με αντάλλαγμα την άνοδό τους στην εξουσία, γεγονός που όταν πραγματοποιηθεί, αδυνατούν να αποκαταστήσουν κοινωνικές δυσλειτουργίες και να ανταπεξέλθουν επάξια στην εκλογή τους. Άλλωστε, ο λαϊκισμός αποτελεί γι' αυτούς ένα μέσο κοινωνικής καθαρά ανέλιξης και πολιτικής εξουσίας. Οι πελατειακές αυτές σχέσεις ισοδυναμούν με την επαγγελματική εξασφάλιση ενός εν δυνάμει ψηφοφόρου σε μια δημόσια

υπηρεσία, τον χρηματισμό για παροχή ψήφου, την απόκρυψη ατασθαλιών και οικονομικών εξαπατήσεων , με αντάλλαγμα την ψήφο εμπιστοσύνης.

3.Οι λαϊκιστές πολιτικοί χρησιμοποιούν την επιρροή , που διαθέτουν πάνω στα ΜΜΕ , τα οποία συνήθως πρόσκεινται σε πολιτικές παρατάξεις, για να μεταστρέψουν το ενδιαφέρον της κοινής γνώμης και να αποποιηθούν των ευθυνών , που τους αναλογούν. Εκμεταλλεύονται , λοιπόν, την αμέριστη αγάπη , που τρέφουν γι' αυτούς οι λαϊκές μάζες και επιρρίπτουν ευθύνες , στοχοποιώντας κοινωνικά ευπαθείς ομάδες, όπως μετανάστες και κοινωνικά περιθωριοποιημένα άτομα. Μια πολύ συχνή μέθοδος χειραγώγησης των λαϊκών μαζών αποτελεί και η επίκληση στο εθνικό συναίσθημα, η οποία αντίκειται στην ιμπεριαλιστική – οικονομική πολιτική ξένων χωρών, την οποία αντιμάχονται ως «γνήσιοι πατριώτες».

4.Μια ιδιαίτερα απεχθής μέθοδος άσκησης λαϊκιστικής πολιτικής αποτελεί η σπίλωση πολιτικών υπολήψεων μελών της αντίπαλης πολιτικής παράταξης. Με τον τρόπο αυτόν, οι πολιτικοί ,που ασκούν λαϊκισμό επιχειρούν μέσω συκοφαντίας, γελοιοποίησης και καυστικών σχολίων , να επιρρίψουν τις ευθύνες στους πολιτικούς αντιπάλους, με απότοκο τη δική τους ανάδειξη και δημοτικότητα.

ΛΑΪΚΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΤΕΧΝΗ

Ο λαϊκισμός στην τέχνη είναι συνυφασμένος με την εμπορευματοποίηση. Οι καλλιτέχνες επικεντρώνονται σε μια λογική μαζικής παραγωγής, που επιτάσσει η μόδα και η εκβιομηχάνιση της τέχνης. Έτσι, η δημιουργικότητα και η φαντασία θυσιάζονται στο βωμό του κέρδους . Ο καλλιτέχνης , συχνά αποποιείται των καλλιτεχνικών του αξιών και ιδεωδών και δημιουργεί καλλιτεχνικά προϊόντα μόνο προς κατανάλωση ενός κοινού, το οποίο δε διαθέτει υψηλά αισθητικά κριτήρια και ιδανικά. Συνάμα, οι λαϊκές κυρίως μάζες, έχουν ανάγκη τροφοδότησης από εύπεπτα προϊόντα υποκουλτούρας ,ώστε να αποσυμπιέζονται από τις οικονομικές και κοινωνικές δυσχέρειες με τις οποίες έρχονται αντιμέτωπες. Είναι άλλωστε αποδεδειγμένο ότι η γνήσια μορφή τέχνης χρειάζεται να απευθύνεται σε ένα απαιτητικό και μη εφησυχασμένο κοινό, που θέλει διαρκώς να εξελίσσεται και να πολιτικοποιείται μέσω ακόμα και της καλλιτεχνικής δημιουργίας. Άρα, ο καλλιτέχνης, που σκοπεύει να λαϊκίσει στοχεύει σε ανθρώπους , που είτε επιδιώκουν σκόπιμα να εθелоτυφλούν για να μην έρθουν αντιμέτωποι με τις συνθήκες της καθημερινότητας, είτε που λόγω χαμηλής πνευματικής στάθμης αδυνατούν να αντιληφθούν ένα πνευματικά υψηλό καλλιτέχνημα. Κατ' αυτόν τον τρόπο αφομοιώνουν εύπεπτο καλλιτεχνικό υλικό , που συνήθως υιοθετεί το μεγαλύτερο ποσοστό της μάζας.

ΛΑΪΚΙΣΜΟΣ ΣΤΑ ΜΜΕ

Τα ΜΜΕ συχνά επιχειρούν να αποπροσανατολίσουν την κοινή γνώμη και να προπαγανδίσουν, επειδή χρηματίζονται και εκπροσωπούν οικονομικά και πολιτικά συμφέροντα. Μια βασική μέθοδος , που μετέρχονται είναι ο λαϊκισμός. Οι ιθύνοντες ,που διαχειρίζονται τη λειτουργία των ΜΜΕ προβάλλουν εύπεπτο υλικό στους δέκτες, με στόχο τον εφησυχασμό. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα εύπεπτου υλικού , που προβάλλουν τα ΜΜΕ είναι τα ριάλιτι προγράμματα, που αδρανοποιούν την κριτική ικανότητα και απομακρύνουν κατά συνέπεια τους πολίτες από την ουσιαστική ενημέρωση. Συνεπώς, τους απομακρύνουν από τη διαμόρφωση μιας υγιούς πολιτικοποίησης και ενεργού συμμετοχής στα κοινωνικά δρώμενα.

ΛΑΪΚΙΣΜΟΣ ΣΤΟΝ ΧΩΡΟ ΤΟΥ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

Φυσικά, δε θα μπορούσε να εκλείψει ο λαϊκισμός από τον χώρο του αθλητισμού. Συσχετίζεται με λαοφιλή αθλήματα, όπως το ποδόσφαιρο και την καλαθοσφαίριση, καθώς αυτά με τη σειρά τους εμφανίζονται ως πιο οικονομικά προσιτά στο ευρύ κοινό. Ο λαϊκισμός εδώ έγκειται στο γεγονός ότι το ποσοστό των ανθρώπων, που τα παρακολουθούν συχνά φανατίζεται και παθιάζεται, με αποτέλεσμα την έξαρση της βίας και του χουλιγκανισμού. Παράλληλα, οι αθλητές που εκπροσωπούν αντίστοιχα αθλήματα τρέπονται σε ηρωικές φιγούρες και γίνονται είδωλα. Έτσι, μεταστρέφεται το ενδιαφέρον του κοινού σε ελάχιστους σημασιώδη γεγονότα (π.χ. ένα αθλητικό συμβάν ανάμεσα σε λαοφιλείς ομάδες) και αποπροσανατολίζεται από μείζονος σημασίας ζητήματα, που αφορούν στην πολιτική και την κοινωνική πραγματικότητα (π.χ. ψήφιση ενός κρίσιμου για την κοινωνία νομοσχεδίου).

ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ

1. Η ενίσχυση της ανθρωπιστικής παιδείας θα βοηθήσει στην περιστολή (περιορισμό) του φαινομένου του λαϊκισμού. Συγκεκριμένα, η οικογένεια οφείλει να καλλιεργεί την κριτική σκέψη στο παιδί και να το ωθεί μέσω του διαλόγου σε μια υγιή πολιτικοποιημένη στάση. Τότε μόνο το νέο άτομο θα είναι σε θέση να αντιλαμβάνεται τους επιτηδείς, που επιδιώκουν να το ετεροκατευθύνουν με δόλιους τρόπους χρησιμοποιώντας λαϊκίστικες μεθόδους. Το σχολείο, ως δευτερογενής φορέας κοινωνικοποίησης οφείλει να εμφυσά στους μαθητές την υγιή πολιτική σκέψη, που οδηγεί σε σωστές πολιτικές και εκλογικές συμπεριφορές. Ο θεσμός των μαθητικών κοινοτήτων, που αποτελούν μικρογραφία της ευρύτερης κοινωνίας για διεκδίκηση πολιτικών δικαιωμάτων, η διενέργεια ομαδοσυνεργατικών δράσεων (π.χ. η εκπόνηση εργασιών), προάγουν το δημοκρατικό αίσθημα, εμποτίζουν τους μαθητές με το αίσθημα της αξιοκρατικής αντίληψης και κατά συνέπεια οχυρώνουν το πνεύμα των μαθητών, ώστε είναι σε θέση να ανθίστανται σε φαινόμενα λαϊκισμού και προπαγάνδας.
2. Οι αυθαιρεσίες των πολιτικών είναι θεμιτό να ελέγχονται ενδελεχώς. Οι πολιτικοί συνήθως δρουν ανενόχλητοι και δεν λογοκρίνονται για τις πολιτικές τους επιλογές και τις πράξεις τους. Θα ήταν, λοιπόν, σημαντικό να θεσπίζονται φορείς, που θα επιτελούν έλεγχο της οικονομικής και πολιτικής συμπεριφοράς ατόμων, που βρίσκονται σε θέση εξουσίας. Όλα αυτά, φυσικά, σε συναρμογή με την υγιή πολιτικοποίηση όλων των πολιτών ξεχωριστά, που θα είναι σε θέση να υπερψηφίζουν ή να καταψηφίζουν πολιτικές συμπεριφορές ανάλογα με τον τρόπο που τις αποτιμούν.
3. Τα ΜΜΕ οφείλουν να στηλιτεύουν φαινόμενα φανατισμού και προπαγάνδας και όχι να τα ενισχύουν, επειδή χρηματίζονται ή αποτελούν φερέφωνα της πολιτικής εξουσίας. Όταν λειτουργούν με αδιάβλητο και αντικειμενικό τρόπο καταδεικνύουν φαινόμενα ατασθαλίας των πολιτικών και έτσι οι πολίτες μπορούν να διαμορφώσουν την πολιτική τους ταυτότητα και να κρίνουν γόνιμα τις μεθόδους διακυβέρνησης. Με τον τρόπο αυτό, θα είναι σε πιο ευχερή θέση να αντιλαμβάνονται την λαϊκίστικη προσέγγιση ορισμένων κυβερνήσεων απέναντί τους, με στόχο την εξαπάτησή τους, για να ανέλθουν εκείνοι με τη σειρά τους στην εξουσία.
4. Η καταπολέμηση του αναλφαβητισμού είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τον περιορισμό λαϊκίστικων μεθόδων χειραγώγησης. Είναι γνωστό ότι οι αναλφάβητοι πολίτες γίνονται τα εύκολα «θύματα» της λαϊκίστικης προπαγάνδας, επειδή στερούνται της κατάλληλης γνώσης απέναντι σε πολιτικά ζητήματα και συνάμα της κριτικής σκέψης. Άλλωστε, η μόρφωση ανοίγει

τους πνευματικούς ορίζοντες και οξύνει την αντιληπτική ικανότητα των πολιτών να ξεχωρίζουν τα πλαστά πολιτικά μηνύματα και τις ψευδείς υποσχέσεις. Συνεπώς, το Κράτος οφείλει να εκχωρεί κονδύλια για την εξυγίανση της εκπαίδευσης και την αντιμετώπιση του αναλφαβητισμού σε όλο το εύρος της επικράτειάς του και ιδίως στις παραμεθόριες περιοχές.

5. Σε καλλιτεχνικό και αισθητικό επίπεδο, οι άνθρωποι οφείλουν να εκλεπτύνουν τα αισθητικά τους κριτήρια, ώστε να μην γίνονται εύκολα «θύματα» της εμπορευματοποιημένης τέχνης και των σκοπών, που εκείνη εξυπηρετεί. Αυτό πιθανώς θα συμβεί με την εξοικείωση από μικρή ηλικία - μέσω της οικογένειας- με γνήσιες καλλιτεχνικές δράσεις (θέατρο, ζωγραφική, μουσική), που θα προάγουν τη γνήσια ψυχαγωγία. Έτσι, τα νέα άτομα θα είναι σε θέση να αντιλαμβάνονται τα πολιτιστικά υποπροϊόντα και να τα απορρίπτουν. Ως προέκταση, το σχολείο με τη σειρά του οφείλει να ενισχύσει τις καλλιτεχνικές δράσεις, ώστε να φέρει σε πιο ουσιαστική επαφή τους μαθητές με τη γνήσια ψυχαγωγία. Το μάθημα των καλλιτεχνικών (ζωγραφική, μουσική) οφείλει να κατέχει πρωτεύουσα θέση στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Φιλοσοφικοί Διαλόγοι